

АНАЛІЗ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ІН'ЄКЦІЙНІ НАРКОТИЧНІ ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ В УКРАЇНІ

Ключові слова: наркотичні аналгетики, цінова політика, морфіну гідрохлорид

Доступність життєво необхідних лікарських засобів (ЛЗ) для населення є визначальним показником ефективного функціонування системи охорони здоров'я.

Наркотичні аналгетики (НА) є незамінними у медичній практиці, входять до переліку Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) життєво необхідних та мають завжди бути доступними у достатній кількості, відповідних лікарських формах, гарантованої якості та за ціною, доступною для будь-якої фізичної особи та суспільства в цілому [1, 2, 3].

У 1989 р. представники ВООЗ та Міжнародного комітету з контролю за наркотиками (МККН) встановили, що застосування опіатів у світі не відповідає реальним потребам, як результат 80% населення світу не має або має недостатній доступ до лікування сильного болю [1, 4]. Серед основних бар'єрів експерти виділяють: жорстке національне законодавство у сфері обігу наркотичних ЛЗ; недостатність знань і навичок у медичних і фармацевтичних працівників у сфері надання паліативної допомоги; страх перед вживанням наркотичних речовин; нерозвинена система надання допомоги інкурабельним хворим і система забезпечення населення наркотичними аналгетиками [5].

Окрім законодавчих та регуляторних перешкод обмежувальним фактором системи забезпечення доступності НА є ціна на ЛЗ. Високі роздрібні ціни роблять їх недоступними у першу чергу для пацієнтів, що платять з власної кишені, а також це збільшує витрати закладів охорони здоров'я. Ціна на морфін у розвинених країнах на рівні виробника становить декілька центів за одиницю, але результати досліджень та опитувань показують, що у країнах, що розвиваються, ці препарати коштують значно дорожче, що може впливати на доступність їх для населення цих країн [6].

Дослідження у сфері паліативної допомоги та використання НА у медичній сфері свідчать про край обмежену доступність цих ЛЗ для населення України та вказують на неефективну систему забезпечення населення контрольованими ЛЗ [7, 8, 9].

У 2009–2012 рр. та натепер в Україні відбувається активне обговорення можливих шляхів цінорегулювання на ЛЗ з метою зменшення цін на ЛЗ. В результаті було прийнято ряд нормативно-правових актів [10, 11, 12].

Враховуючи вищезазначене, актуальним є аналіз цінової політики на НА в Україні як невід'ємного компонента доступності цих ЛЗ для населення.

Методи та об'єкти дослідження

В Україні у медичних цілях та для знеболення онкологічних хворих найчастіше застосовують ін'єкційні препарати: морфіну гідрохлорид, омнопон, промедол, фентаніл. Морфін є препаратом вибору у разі надання допомоги за сильного та помірного хронічного больового синдрому. Ін'єкційні препарати морфіну, омнопону, про-

медолу та фентанілу на ринку України представлено вітчизняним фармацевтичним підприємством ТОВ «ХФП «Здоров'я народу».

В рамках дослідження було проаналізовано ціни (на основі прайс-листів виробника за 2010–2011 рр.), за якими закуповували препарат морфіну гідрохлорид, розчин для ін'єкцій 1% по 1 мл (далі – морфін г/хл) заклади охорони здоров'я у 2010 р. у 7 областях, що представляють 4 регіони України: Волинська і Хмельницька область (Західна Україна), Київська (Центральна Україна), Запорізька (Південний регіон), Дніпропетровська і Сумська (Східний регіон) та АР Крим.

Результати дослідження та обговорення

Аналіз закупівельних цін в регіонах України

Аналіз закупівельних цін на морфіну у 6 областях України та АР Крим у 2010 р. свідчить про значні їх коливання, як у межах однієї області, так і по Україні у цілому (табл. 1).

Так, діапазон закупівельних цін на 1 ампулу морфіну у 2010 р. становив 2,5–6,02 грн. За результатами аналізу по семи областям мінімальна ціна коливається у межах 2,5–3,84 грн. за ампулу, максимальна – 4,83–8,96 грн.; середньозважена – 4,08–6,02 грн. Окрім того, значно відрізняються закупівельні ціни протягом року у межах однієї області. Найменші коливання спостерігали у АР Крим – підвищення ціни за 2010 р. на 32%, Волинській – 46%, Дніпропетровській – 59%. У інших чотирьох областях – Сумська, Хмельницька, Київська і Запорізька – ціна на ампулу морфіну підвищилася більше ніж на 100%: на 139%, 145%, 166%, 181% відповідно.

Т а б л и ц я 1

Аналіз закупівельних цін на морфіну гідрохлорид у регіонах України

№	Регіон, область	Міні- мальна ціна	Макси- мальна ціна	Медіан- на ціна	Середньо- зважена ціна	Відношення максимальної ціни до мінімальної
1	Волинська	3,84	5,62	4,39	4,48	1,46
2	Хмельницька	3,35	8,2	5,98	4,94	2,45
3	Київська	2,61	6,93	3,86	4,08	2,66
4	Запорізька	2,5	7,02	4,02	4,56	2,81
5	Дніпропетровська	3,75	5,95	4,94	4,76	1,59
6	АР Крим	3,66	4,83	4,27	4,26	1,32
7	Сумська	3,75	8,96	5,88	6,02	2,39
	Різниця між мін. і макс. значенням, %	53,6	85,5	54,92	47,55	

Коливання цін може бути зумовлено збільшенням ціни виробника протягом року, збільшенням витрат на транспортування, зміною знижок виробника залежно від обсягу кожної партії закупівлі, різними постачальницько-збутовими надбавками посередників, а також недосконалістю процедури закупівлі цих ЛЗ.

Особливості ціноутворення та цінорегулювання на ін'єкційні НА в Україні

Основною складовою ціни закупівлі ЛЗ є ціна виробника. Аналіз прайс-листів виробника свідчить про підвищення ціни протягом року на 44% (табл. 2), що вказує на об'єктивне збільшення закупівельних цін до 50%.

Зміна ціни виробника на 1% розчин морфіну г/хл у 2010 р.

Дата прайс-листа	Ціна 1 ампули, 1 мл, грн.	Зміна ціни за рік, %
29.12.2009	2,29	44
30.06.2010	2,74	
13.10.2010	3,29	

Аналіз нормативно-правової бази дає можливість стверджувати, що на сьогодні ціни на наркотичні ЛЗ не підлягають регулюванню з боку держави. Постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2008 р. № 955 граничні постачальницько-збутові та торговельні (роздрібні) надбавки на наркотичні лікарські засоби не встановлюються [10].

Заклади охорони здоров'я, які фінансуються за бюджетні кошти, мають закуповувати ЛЗ по цінам, що не перевищують рівень зареєстрованих оптово-відпускних цін з надбавками. Але ця вимога не поширюється на наркотичні ЛЗ, тому що оптово-відпускні ціни на цю групу препаратів не підлягають реєстрації [11].

Наркотичні ЛЗ не включені до пілотного проекту МОЗ України щодо запровадження механізму порівняльних (референтних) цін та часткового відшкодування вартості ЛЗ [12].

Аналіз прайс-листів показав постійне зростання цін на ін'єкційні опіоїдні аналгетики. Так, у період 2010–2012 рр. ціна на ампулу морфіну г/хл збільшилася в 2,6 раза; ціна на ампулу омнопону, промедолу, фентанілу – збільшилася в 2,8 раза (рисунок).

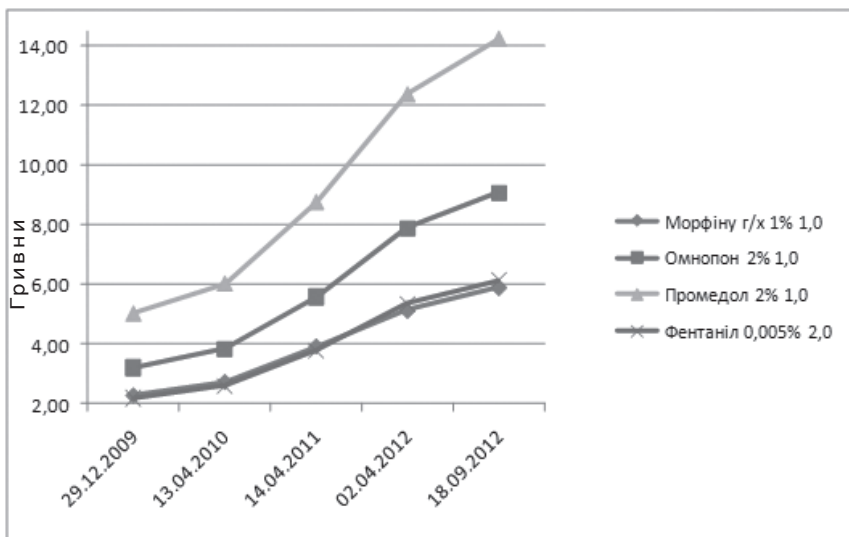

Рис. Зміна цін виробника на ін'єкційні наркотичні аналгетики за 2009–2012 рр. в Україні

Дослідження вітчизняних вчених з економічної доступності фармакоterapiї хронічного больового синдрому показали, що економічна доступність добового знеболення морфіном в Україні щонайменше у 4–6 разів є нижчою, ніж у Польщі. Так, вартість добової дози морфіну г/хл ін'єкційного (50 мг) станом на вересень 2011 р. становила: в Україні – 29,87грн. за середньоденної заробітної плати 91,23 грн., у Польщі – 19,07 грн. за середньоденної заробітної плати 299,64 грн. [13].

В умовах обмежених ресурсів вітчизняної системи охорони здоров'я та постійно-

го збільшення витрат на фармакотерапію раціональна національна фармацевтична політика, політика цінорегулювання та закупівлі ЛЗ мають забезпечувати наявність життєво необхідних ЛЗ за доступною ціною для фізичних осіб та системи охорони здоров'я у цілому. Попередніми дослідженнями встановлено, що економічна доступність морфіну в Україні у 4–6 разів є нижчою, ніж у Польщі [9].

Монополія на виробництво наркотичних анагетиків приватним підприємством, відсутність цінорегулювання з боку держави, а також недосконалість системи державних закупівель призводить до необґрунтованого підвищення цін на наркотичні анагетики, що веде до зниження економічної доступності цих ЛЗ для окремих споживачів та системи охорони здоров'я в цілому.

В и с н о в к и

У ході проведеного дослідження було встановлено, що єдиним виробником ін'єкційних НА на ринку України є ТОВ «Здоров'я народу» і ця група препаратів не підпадає під державне цінорегулювання. Аналіз показав, що за останні 2 роки виробник підвищив ціни на групу ін'єкційних НА більш ніж у 2,5 раза. Встановлено значні коливання закупівельних цін між лікувально-профілактичними закладами у досліджуваних областях, які свідчить про наявність інших факторів, що впливають на формування ціни на НА.

Л І Т Е Р А Т У Р А

1. Доклад Международного комитета по контролю над наркотиками. Наличие психоактивных средств, находящихся под международным контролем: обеспечение надлежащего доступа для медицинских и научных целей. – Нью-Йорк: Организация Объединенных Наций, Международный комитет по контролю над наркотиками, 2011р. – 79 с.

2. World Health Organization. Cancer Pain Relief: With a Guide to Opioid Availability. Second ed. Geneva, Switzerland: World Health Organization, 1996. – Available at: <http://whqlibdoc.who.int/publications/9241544821.pdf>.

3. 17th WHO Essential Medicines List, WHO, March 2011. – 41 p. – Available at: http://whqlibdoc.who.int/hq/2011/a95053_eng.pdf.

4. «Не заставляйте нас страдать!» Доступ к обезболивающим средствам как одно из прав человека. – Хьюман Райтс Вотч, 2009. – 47 с.

5. Access to pain relief – an essential human right. A report for World Hospice and Palliative Care Day / Published by Help the Hospices for the Worldwide Palliative Care Alliance. – London, 2007 – 48 p.

6. *Barbara Milani, Willem Scholten*. The World Medicines Situation 2011, 3rd Edition. Access to controlled medicines. – Geneva: WHO, 2011. – 22 p.

7. *Хьюман Райтс Вотч*. Неконтрольований біль. Зобов'язання України забезпечити надання паліативної допомоги згідно з принципами доказової медицини. – 2011. – 99 с.

8. *Губський Ю. І., Царенко А. В., Скорина О. О. та ін.* Актуальні питання впровадження системи паліативної допомоги та забезпечення прав пацієнтів з обмеженим прогнозом життя в Україні // Право на медичну допомогу в Україні – 2008. Харківська правозахисна група. – Харків: Права людини, 2009. – С. 224–266.

9. *Дацюк Н. О.* Аналіз стану використання опіоїдних анагетиків у регіонах України // Фармац. журн. – 2012. – № 5. – С. 16–20.

10. Постанова КМУ від 17 жовтня 2008 р. № 955 «Про заходи щодо стабілізації цін на лікарські засоби і вироби медичного призначення». – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/955-2008-%D0%BF>.

11. Постанова КМУ від 13 серпня 2012 р. № 794 «Питання декларування зміни оптово-відпускних цін на лікарські засоби і вироби медичного призначення, які заку-

повуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів». – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/794-2012-%D0%BF>.

12. Постанова КМУ від 25 квітня 2012 р. № 340 «Про реалізацію пілотного проекту щодо запровадження державного регулювання цін на лікарські засоби для лікування осіб з гіпертонічною хворобою». – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/340-2012-%D0%BF/paran15#n15>.

13. *Громовик Б. П., Прокін С. Є.* Проблемні питання організації та фармацевтичного забезпечення паліативно-хоспісної допомоги в Україні // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2012. – № 2 (22). – С. 54–59.

Надійшла до редакції 29. 04. 2013.

Н. О. Дацюк, Д. С. Волох, Н. В. Шолойко

Национальный медицинский университет имени А. А. Богомольца, г. Киев

АНАЛИЗ ЦЕНОВОЙ ПОЛИТИКИ НА ИНЪЕКЦИОННЫЕ НАРКОТИЧЕСКИЕ ЛЕКАРСТВЕННЫЕ СРЕДСТВА В УКРАИНЕ

Ключевые слова: наркотические анальгетики, ценовая политика, морфина гидрохлорид

А Н Н О Т А Ц И Я

Доступность наркотических анальгетиков как жизненно необходимых препаратов является неотъемлемой составляющей системы здравоохранения. Кроме законодательных и регуляторных барьеров, цена на препарат является ограничительным фактором системы обеспечения населения наркотическими анальгетиками в развивающихся странах.

Анализ нормативно-правовых документов показал, что данная группа препаратов не подлежит государственному ценорегулированию в Украине. В ходе проведенного исследования было установлено, что диапазон закупочных цен на 1 ампулу морфина в 2010 г. составил 2,5–6,02 гривен, а за последние 2 года произошло повышение цены производителя на группу инъекционных наркотических анальгетиков более чем в 2,5 раза.

N. Datsiuk, D. Volokh, N. Sholoiko
Bogomolets National Medical University, Kyiv

PRICING POLICY ANALYSIS ON INJECTABLE NARCOTIC MEDICINES IN UKRAINE

Key words: narcotic analgesics, pricing policy, morphine hydrochloridum

A B S T R A C T

Availability of narcotic analgesics as essential drugs, is an integral component of the health system. Except legislative and regulatory barriers, price of the medicines is a limiting factor in ensuring narcotic analgesics to the population of developing countries.

Analysis of legal documents shows that this group of drugs is not under state price regulation in Ukraine. During the study it was found that the range of purchase prices for 1 vial of morphine in 2010 was 2,5–6,02 hryvna, and during the last 2 years the manufacture prices of injectable narcotic analgesics have been increased more than 2.5 times.

Електронна адреса для листування з авторами: datnatali@gmail.com